

Regeringens proposition

1977/78: 52

om förlängning av tiden för utnyttjande av särskilt investeringsavdrag, m. m.;

beslutad den 20 oktober 1977.

Regeringen föreslår riksdagen att antaga de förslag som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

THORBJÖRN FÄLLDIN

INGEMAR MUNDEBO

Propositionens huvudsakliga innehåll

Som ett led i regeringens åtgärder för att stimulera näringslivets investeringsaktivitet föreslås att giltighetstiden för det särskilda investeringsavdraget och det statliga investeringsbidraget – som enligt nuvarande regler upphör den 31 december 1977 – skall förlängas intill utgången av år 1978. Vid leverans under sista kvartalet 1978 förutsätts att skriftligt avtal om leverans har träffats före den 1 oktober 1978. Förlängningen gäller dock inte för båtar och inte heller för motordrivna fordon. Avdrag eller bidrag för anskaffning av motordrivna fordon skall dock med vissa undantag kunna medges, om skriftligt avtal om leverans har träffats före utgången av november 1977 och leverans sker senast den 31 mars 1978.

Samtidigt föreslås en ändring i de under våren 1977 införda reglerna om investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten. Enligt nu gällande regler utgår inte investeringsavgift på byggnadsarbete för vilket den totala byggnadskostnaden uppgår till högst 100 000 kr. Denna beloppsgräns föreslås höjd till 500 000 kr. för byggnadsarbeten som påbörjas fr. o. m. den 20 oktober 1977. För fritidshus och idrottsanläggningar skall dock den hittillsvarande beloppsgränsen kvarstå.

1 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1975:1147) om särskilt investeringsavdrag vid taxering till statlig inkomstskatt

Härigenom föreskrives att 1–3 §§ lagen (1975:1147) om särskilt investeringsavdrag vid taxering till statlig inkomstskatt skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Fysisk eller juridisk person, som driver rörelse, jordbruk eller skogsbruk och som under perioden den 15 oktober 1975–den 31 december 1977 anskaffar eller tillverkar maskiner eller andra döda inventarier avsedda för stadigvarande bruk i verksamheten, äger vid taxering till statlig inkomstskatt åtnjuta särskilt investeringsavdrag vid inkomstberäkningen för den förvärvskälla vari verksamheten ingår.

Fysisk eller juridisk person, som driver rörelse, jordbruk eller skogsbruk och som under perioden den 15 oktober 1975–den 31 december 1978 anskaffar eller tillverkar maskiner eller andra döda inventarier avsedda för stadigvarande bruk i verksamheten, äger vid taxering till statlig inkomstskatt åtnjuta särskilt investeringsavdrag vid inkomstberäkningen för den förvärvskälla vari verksamheten ingår.

2 §²

Särskilt investeringsavdrag utgör tio procent av anskaffningskostnaden för inventarier som anskaffats under den period som anges i 1 §. I fråga om inventarier, som näringsidkaren tillverkar själv, beräknas procentsatsen på den del av tillverkningskostnaden som nedlagts under perioden.

Avdraget utgör dock tjugofem procent av anskaffningskostnaden för inventarier som levererats under perioden den 1 maj 1976–den 31 december 1977 under förutsättning att skriftligt avtal om anskaffningen ej har upprättats före den 1 maj 1976. I fråga om inventarier, som näringsidkaren tillverkar själv, tillämpas sistnämnda procentsats på den del av tillverkningskostnaden som nedlagts under perioden den 1 maj 1976–den 31 december 1977 under förutsättning att tillverkningen ej

Avdraget utgör dock tjugofem procent av anskaffningskostnaden för inventarier som levererats under perioden den 1 maj 1976–den 31 december 1978 under förutsättning att skriftligt avtal om anskaffningen ej har upprättats före den 1 maj 1976. I fråga om inventarier, som näringsidkaren tillverkar själv, tillämpas sistnämnda procentsats på den del av tillverkningskostnaden som nedlagts under perioden den 1 maj 1976–den 31 december 1978 under förutsättning att tillverkningen ej

¹ Senaste lydelse 1977:104.

² Senaste lydelse 1977:104.

Nuvarande lydelse

har påbörjats före den 1 maj 1976.

Föreslagen lydelse

har påbörjats före den 1 maj 1976. *Har inventarier levererats efter den 30 september 1978 åtnjutes avdrag endast under förutsättning att skriftligt avtal om leverans har träffats senast denna dag.*

Avdraget göres vid taxering till statlig inkomstskatt för det beskattningsår under vilket inventarierna har levererats eller kostnaderna för tillverkningen nedlagts. Avdraget får dock åtnjutas högst med belopp som svarar mot skillnaden mellan bruttointäkten och övriga avdrag i förvärvskällan.

3 §³

Särskilt investeringsavdrag åtnjutes icke för följande inventarier, nämligen

inventarier med en beräknad varaktighetstid av högst tre år,
begagnade inventarier,

personbilar som avses i vägtrafikkungörelsen (1972:603) och som icke användes i yrkesmässig trafik eller uthyrningsrörelse,

inventarier som den skattskyldige tillverkar själv, om tillverkningen har påbörjats före den 15 oktober 1975,

inventarier som har anskaffats genom skriftligt avtal upprättat före den 15 oktober 1975,

inventarier som icke har levererats under den period som anges i 1 §,

inventarier för vilka anskaffnings- eller tillverkningskostnaderna under beskattningsåret ej har uppgått till sammanlagt minst 10 000 kronor.

Har personbilar, som enligt föregående stycke icke har undantagits från avdragsrätt, eller andra motordrivna fordon som avses i vägtrafikkungörelsen (1972:603) levererats efter utgången av år 1977, åtnjutes särskilt investeringsavdrag endast under förutsättning att skriftligt avtal om leverans har upprättats före den 1 december 1977 och leverans har skett före den 1 april 1978. Vad nu sagts gäller dock ej för personbilar som används i uthyrningsrörelse. För sådana bilar och för båtar som avses i 2 § sjölagen (1891:35 s. 1) och som icke används i yrkesmässigt bedrivet fiske åtnjutes särskilt

³ Senaste lydelse 1976:390.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

*investeringsavdrag endast under förut-
sättning att leverans har skett före den
1 januari 1978.*

Föreligger synnerliga skäl, får regeringen medge att särskilt investeringsavdrag får åtnjutas för inventarier som levereras efter utgången av den period som anges i 1 §. Avdraget skall därvid efter regeringens bestämmande medges med tio eller tjugofem procent av anskaffningskostnaden.

Föreligger särskilda skäl, får riksskatteverket medge att särskilt investeringsavdrag får åtnjutas för anskaffning av begagnade inventarier. Mot riksskatteverkets beslut i sådan fråga får talan icke föras.

För inventarier, som har förvärvats från någon med vilken förvärvaren är i väsentlig ekonomisk intressegemenskap, åtnjutes särskilt investeringsavdrag endast om inventarierna har tillverkats av säljaren. Avdrag åtnjutes med tjugofem procent om tillverkningen påbörjats efter den 30 april 1976 och med tio procent om tillverkningen påbörjats tidigare men efter den 15 oktober 1975.

Denna lag träder i kraft dagen efter den dag, då lagen enligt uppgift på den har utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

2 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1975:1149) om statligt investeringsbidrag för inventarieanskaffning

Härigenom föreskrives att 1–3 §§ lagen (1975:1149) om statligt investeringsbidrag för inventarieanskaffning skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Fysisk eller juridisk person, som driver rörelse, jordbruk eller skogsbruk och som under perioden den 15 oktober 1975–den 31 december 1977 anskaffar eller tillverkar maskiner eller andra döda inventarier avsedda för stadigvarande bruk i verksamheten, äger efter ansökan erhålla statligt investeringsbidrag i enlighet med bestämmelserna i denna lag.

Fysisk eller juridisk person, som driver rörelse, jordbruk eller skogsbruk och som under perioden den 15 oktober 1975–den 31 december 1978 anskaffar eller tillverkar maskiner eller andra döda inventarier avsedda för stadigvarande bruk i verksamheten, äger efter ansökan erhålla statligt investeringsbidrag i enlighet med bestämmelserna i denna lag.

Investeringsbidrag enligt denna lag skall icke räknas som skattepliktig inkomst enligt kommunalskattelagen (1928:370) och lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt.

2 §²

Investeringsbidrag får icke utgå om näringsidkaren för beskattningsår under den period som anges i 1 § kunnat helt utnyttja avdrag enligt lagen (1975:1147) om särskilt investeringsavdrag vid taxering till statlig inkomstskatt. Investeringsbidrag får heller icke utgå, om näringsidkaren för beskattningsåret helt eller delvis har åtnjutit avdrag som nyss nämnts. Bedömningen av frågan huruvida nämnda avdrag kunnat utnyttjas eller har åtnjutits får grundas på taxeringsnämndens beslut.

Investeringsbidrag utgör fyra procent av anskaffningskostnaden för inventarier som har anskaffats under den period som anges i 1 §. I fråga om inventarier, som näringsidkaren tillverkar själv, beräknas procentsatsen på den del av tillverkningskostnaden som nedlagts under perioden.

Bidraget utgör dock tio procent av anskaffningskostnaden för inventarier som levererats under perioden den 1 maj 1976–den 31 december

Bidraget utgör dock tio procent av anskaffningskostnaden för inventarier som levererats under perioden den 1 maj 1976–den 31 december

¹ Senaste lydelse 1977:117.

² Senaste lydelse 1977:117.

Nuvarande lydelse

1977 under förutsättning att skriftligt avtal om anskaffningen ej har upprättats före den 1 maj 1976. I fråga om inventarier, som näringsidkaren tillverkar själv, tillämpas sistnämnda procentsats på den del av tillverkningskostnaden som nedlagts under perioden den 1 maj 1976—den 31 december 1977 under förutsättning att tillverkningen ej har påbörjats före den 1 maj 1976.

Investeringsbidrag utgår för det beskattningsår under vilket inventarierna har levererats eller kostnaderna för tillverkningen nedlagts. Det kan utgå för högst *tre* beskattningsår och får ej beräknas på högre anskaffnings- eller tillverkningskostnad än 500 000 kronor för varje beskattningsår.

Föreslagen lydelse

1978 under förutsättning att skriftligt avtal om anskaffningen ej har upprättats före den 1 maj 1976. I fråga om inventarier, som näringsidkaren tillverkar själv, tillämpas sistnämnda procentsats på den del av tillverkningskostnaden som nedlagts under perioden den 1 maj 1976—den 31 december 1978 under förutsättning att tillverkningen ej har påbörjats före den 1 maj 1976.

Investeringsbidrag utgår för det beskattningsår under vilket inventarierna har levererats eller kostnaderna för tillverkningen nedlagts. Det kan utgå för högst *fyra* beskattningsår och får ej beräknas på högre anskaffnings- eller tillverkningskostnad än 500 000 kronor för varje beskattningsår. *Har inventarier levererats efter den 30 september 1978 åtnjutes investeringsbidrag endast under förutsättning att skriftligt avtal om leverans har träffats senast denna dag.*

3 §³

Investeringsbidrag utgår icke för följande inventarier, nämligen
 inventarier med en beräknad varaktighetstid av högst tre år,
 begagnade inventarier,
 personbilar som avses i vägtrafikkungörelsen (1972:603) och som icke användes i yrkesmässig trafik eller uthyrningsrörelse,
 inventarier som näringsidkaren tillverkar själv, om tillverkningen har påbörjats före den 15 oktober 1975,
 inventarier som har anskaffats genom skriftligt avtal upprättat före den 15 oktober 1975,
 inventarier som icke har levererats under den period som anges i 1 §,
 inventarier för vilka anskaffnings- eller tillverkningskostnaderna under beskattningsåret ej har uppgått till sammanlagt minst 10 000 kronor.

³ Senaste lydelse 1976:391.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Har personbilar, som enligt föregående stycke icke har undantagits från rätt till bidrag, eller andra motor-drivna fordon som avses i vägtrafik-kungörelsen (1972:603) levererats efter utgången av år 1977, åtnjutes statligt investeringsbidrag endast under förutsättning att skriftligt avtal om leverans har upprättats före den 1 december 1977 och leverans har skett före den 1 april 1978. Vad nu sagts gäller dock ej för personbilar som används i uthyrningsrörelse. För sådana bilar och för båtar som avses i 2 § sjölagen (1891:35 s. 1) och som icke används i yrkesmässigt bedrivet fiske åtnjutes statligt investeringsbidrag endast under förutsättning att leverans har skett före den 1 januari 1978.

Föreligger synnerliga skäl, får regeringen medge att investeringsbidrag får utgå för inventarier som levereras efter utgången av den period som anges i 1 §. Bidraget skall därvid efter regeringens bestämmande medges med fyra eller tio procent av anskaffningskostnaden.

Föreligger särskilda skäl, får riksskatteverket medge att investeringsbidrag får åtnjutas även för anskaffning av begagnade inventarier.

För inventarier, som har förvärvats från någon med vilken förvärvaren är i väsentlig ekonomisk intressegemenskap, kan investeringsbidrag utgå endast om inventarierna har tillverkats av säljaren. Bidrag åtnjutes med tio procent om tillverkningen påbörjats efter den 30 april 1976 och med fyra procent om tillverkningen påbörjats tidigare men efter den 15 oktober 1975.

Denna lag träder i kraft dagen efter den dag, då lagen enligt uppgift på den har utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

3 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1977:322) om investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten**

Härigenom föreskrives att 2 § lagen (1977:322) om investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

2 §

Investeringsavgift enligt 1 § erlägges icke för

1. kommunalt eller enskilt beredskapsarbete för vilket statsbidrag utgår enligt arbetsmarknadskungörelsen (1966:368),

2. byggnadsarbete, för vilket stöd utgår enligt kungörelsen (1970:180) om statligt regionalpolitiskt stöd,

3. byggnadsarbete till den del arbetet avser åtgärder, för vilka utgår stöd enligt förordningen (1975:632) om lånegaranti för arbetsmiljöförbättringar eller kungörelsen (1973:400) om statligt stöd till allmänna samlingslokaler eller statligt stöd för energibesparande åtgärder,

4. byggnadsarbete till den del arbetet är föranlett av skada för vilken ersättning utgår enligt försäkringsavtal,

5. arbete, som avser installation av elektriska ledningar eller andra elektriska anordningar, måleriarbete eller arbete, som avser mindre komplettering (s. k. lapparbete) av befintlig värme-, vatten-, avlopps- eller ventilationsanläggning, om arbetet icke har samband med annat byggnadsarbete,

6. reparations- eller underhållsarbete i andra fall än som avses i 5, om sammanlagt högst tre personer sys-selsättes för arbetet, *eller*

7. byggnadsarbete för vilket den totala byggnadskostnaden uppgår till högst 100 000 kronor.

6. reparations- eller underhållsarbete i andra fall än som avses i 5, om sammanlagt högst tre personer sys-selsättes för arbetet,

7. byggnadsarbete *enligt 1 § första stycket punkterna 5 eller 6* för vilket den totala byggnadskostnaden uppgår till högst 100 000 kronor, *eller*

8. byggnadsarbete *enligt 1 § första stycket någon av punkterna 1–4* för vilket den totala byggnadskostnaden uppgår till högst 500 000 kronor.

Om läget på arbetsmarknaden motiverar det, får regeringen föreskriva att investeringsavgift icke skall erläggas för arbete inom viss del av landet. Vidare får regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer för särskilt fall medge befrielse helt eller delvis från avgift, om det är motiverat med hänsyn till läget på arbetsmarknaden eller om andra synnerliga skäl föreligger.

Denna lag träder i kraft dagen efter den dag, då lagen enligt uppgift på den har utkommit från trycket i Svensk författningssamling och tillämpas i fråga om byggnadsarbeten som har igångsatts efter den 19 oktober 1977.

BUDGETDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1977-10-20

Närvarande: statsministern Fälldin, ordförande, och statsråden Bohman, Ahlmark, Romanus, Gustavsson, Antonsson, Mogård, Olsson, Dahlgren, Åsling, Troedsson, Mundebo, Ullsten, Wikström, Johansson

Föredragande: statsrådet Mundebo

Proposition om förlängning av tiden för utnyttjande av särskilt investeringsavdrag, m. m.

1 Inledning

Under de två-tre senaste åren har den svaga internationella konjunkturen och vårt försämrade konkurrensläge medfört en låg efterfrågan på svenska varor. Enligt den senaste konjunkturbarometern rapporterade endast ca en fjärdedel av företagen inom industrin att de hade fullt kapacitetsutnyttjande. Därtill kommer att många företag har en svag finansiell ställning och att den internationella konjunkturupphämtningen går relativt långsamt.

Motiven för företagen att öka sina investeringar är därför svaga. Näringslivets investeringar har också i stort sett stagnerat på 1974 års nivå. För innevarande år tycks det rent av bli fråga om en minskning av investeringsnivån. Konjunkturinstitutets prognos i den aktuella höstrapporten, baserad främst på enkätinformation, tyder på en minskning i näringslivets investeringar på ca 4 %. För industrins del är nedgången väsentligt större eller närmare 14 %. Enligt konjunkturinstitutet tyder företagens planer för år 1978 på en fortsatt minskning på ca 7 % för näringslivet i sin helhet. Industrikonjunkturrens långsamma förbättringstakt leder till en fortsatt försiktighet i industrins investeringsbeteende. De föreliggande planerna har antagits innebära en fortsatt volymminskning på ca 11 % för industrin. Dessa investeringsprognoser bygger dock på ett antagande om en oförändrad ekonomisk politik, dvs. att nuvarande investeringsstimulanser upphör vid årsskiftet 1977/78.

Mot den nu skisserade bakgrunden är det angeläget att statsmakterna även i fortsättningen genom olika åtgärder ger stöd åt näringslivets investeringar. Som ett led i denna politik kommer jag i det följande att föreslå en förlängning

av giltighetstiden för det särskilda investeringsavdraget och det statliga investeringsbidraget. Enligt de nu gällande reglerna upphör båda dessa stödformer vid årsskiftet 1977/78.

Under våren 1977 infördes bestämmelser om investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten. Syftet var att hålla tillbaka investeringar i vissa s. k. oprioriterade byggnadsarbeten och att därigenom dämpa kostnadsstegringarna inom byggnadssektorn och underlätta bostadsbyggandet och industriinvesteringarna. Med hänsyn till de nu tillgängliga prognoserna över konjunkturutvecklingen och situationen på byggnadsmarknaden finns det skäl att på ett par punkter mjuka upp avgiftsbestämmelserna. Jag föreslår i detta syfte bl. a. att gränsen för avgiftsplikt bör höjas från nuvarande 100 000 kr. till 500 000 kr. För fritidshus och idrottsanläggningar anser jag dock att den nuvarande gränsen på 100 000 kr. bör kvarstå.

I det följande behandlar jag frågorna om fortsatta investeringsstimulanser för maskininvesteringarna resp. lättnader i fråga om investeringsavgiften var för sig.

2 Fortsatta stimulanser för maskininvesteringar

Regler om särskilt investeringsavdrag och statligt investeringsbidrag för att stimulera näringslivets maskininvesteringar infördes under hösten 1975 (prop. 1975/76:61, SkU 1975/76:26, rskr 1975/76:101, SFS 1975:1147, 1149). Ursprungligen begränsades såväl avdraget som bidraget till anskaffningar eller tillverkning som skedde under perioden den 15 oktober 1975–den 31 december 1976. Denna period har sedermera förlängts i olika omgångar. F. n. gäller att giltigheten går ut den 31 december 1977 (prop. 1976/77:73, SkU 1976/77:33, rskr 1976/77:173, SFS 1977:104, 117).

Det särskilda investeringsavdraget åtnjuts vid taxeringen till statlig inkomstskatt för det beskattningsår under vilket leverans eller tillverkning har skett. Det utgår till näringsidkare som driver rörelse, jordbruk eller skogsbruk. F. n. uppgår avdraget till 25 % av anskaffnings- eller tillverkningskostnaden.

Det statliga investeringsbidraget är att se som ett komplement till investeringsavdraget. Bidraget – som är skattefritt – uppgår i dag till 10 % av anskaffnings- eller tillverkningskostnaden. Det är avsett främst för de mindre företag och jordbruk där det inte finns skattemässigt utrymme för att utnyttja investeringsavdraget. Bidraget utgår till samma kategorier näringsidkare som omfattas av bestämmelserna om investeringsavdrag. Bidraget kan utgå för sammanlagt högst tre beskattningsår och det får inte beräknas på en högre anskaffnings- eller tillverkningskostnad än 500 000 kr. för varje beskattningsår. Avdrag och bidrag kan inte utgå jämsides med varandra. Frågor om bidrag prövas av riksskatteverket efter taxeringsperiodens utgång.

Som villkor för att kunna utnyttja avdrag eller bidrag gäller att leverans skall ha skett före anskaffningsperiodens utgång. F. n. gäller således att en

maskinleverans måste ha verkställts senast den 31 december 1977. I undantagsfall – t. ex. om en investering är av betydande storlek och kan förväntas ge en betydande stimulanseffekt – kan dock regeringen medge dispens från kravet på leverans före anskaffningsperiodens utgång.

Som jag inledningsvis har påpekat finns det med hänsyn till landets ekonomiska situation starka skäl som talar för att statsmakterna även fortsättningsvis genom olika ekonomisk-politiska åtgärder bör stödja näringslivets investeringar. Regeringens beslut i dag om ett generellt frisläpp av investeringsfonderna för konjunkturutjämning är att se som ett led i denna strävan. Enligt min mening krävs det emellertid ytterligare åtgärder för att under år 1978 ge stimulans åt maskininvesteringarna. Jag förordar därför att giltighetstiden för det särskilda investeringsavdraget och det statliga investeringsbidraget – med vissa begränsningar till vilka jag återkommer i det följande – förlängs t. o. m. utgången av år 1978. För att kunna få avdrag eller bidrag för leveranser som sker under det sista kvartalet 1978 bör gälla att skriftligt avtal om anskaffningen skall ha träffats före den 1 oktober 1978. På samma sätt som nu gäller bör avdraget och bidraget uppgå till 25 % resp. 10 % av under året nedlagda anskaffnings- eller tillverkningskostnader.

Det har i tidigare sammanhang ansetts önskvärt att reglerna om investeringsavdrag och investeringsbidrag skall få ett så brett tillämpningsområde som möjligt. Genom att ge reglerna en sådan vid utformning har man försökt stimulera benägenheten att investera i maskiner inom alla sektorer i det svenska näringslivet. Denna inriktning har varit motiverad främst av konjunkturpolitiska skäl. I det nu gällande regelsystemet finns därför inte några bestämmelser som begränsar användningen av de båda stödformerna endast till vissa typer av investeringsobjekt eller vissa branscher. Det enda undantaget från dessa principer gäller personbilar som inte används i yrkesmässig trafik eller uthyrningsrörelse. Dessa har helt utesluts från såväl avdrag som bidrag.

Såväl avdraget som bidraget har nu funnits under drygt två års tid. Det är min uppfattning att dessa stödformer verksamt har bidragit till att maskininvesteringarna – trots den besvärliga konjunktursituation som har rått under en längre tid – har kunnat hållas uppe på en någorlunda acceptabel nivå. I vissa branscher har stimulanserna emellertid lett till en del inte önskvärda effekter. Särskilt inom motorbranschen har man från flera håll framfört klagomål om att avdrags- och bidragssystemen lett till snedvridningseffekter av olika slag. En sådan effekt är att många leverantörer nu sitter med stora överlager av begagnade fordon. En mycket stor del av dessa fordon är endast obetydligt begagnade men trots det ytterst svårsålda, vilket sägs sammanhånga bl. a. med det förhållandet att avdrag och bidrag i princip endast kan utgå för nya inventarier. En annan effekt, som synes ha märkts främst inom lastbilsbranschen, sammanhänger med kravet på att leverans skall ha skett före utgången av en bestämd period. Systemet uppges ha lett till att det inom branschen har uppstått ”konstlade högkonjunkturer” när perioden har

närmat sig sitt slut. Samtidigt har man befarat att det föreligger risk för undersysselsättning den närmaste tiden efter periodens utgång.

Med hänsyn till de nu nämnda komplikationerna och till det faktum att avdrags- och bidragssystemen egentligen främst bör ses som instrument för att ge stöd åt sådana investeringar som leder till höjningar av industrins produktionskapacitet anser jag att de motordrivna fordonen i princip inte bör omfattas av den föreslagna förlängningen. En mjuk övergång synes dock önskvärd för att undvika vissa icke önskvärda effekter. Bl. a. bör förhindras att vissa svenska företag, som på grund av hög orderingång under senare delen av perioden inte kan utlova leverans under normal tid, av den anledningen förlorar marknadsandelar till utländska konkurrentföretag. En möjlighet att mildra övergången skulle vara att regeringen i fråga om vissa typer av motordrivna fordon tillämpade en generös dispensgivning såvitt avser kravet på leverans före utgången av år 1977. Ett sådant tillvägagångssätt har emellertid vissa nackdelar, bl. a. därför att det försämrar företagens planering och kan medföra vissa svårigheter att uppnå en likformig behandling. Dispensmöjligheten bör därför enligt min mening reserveras för sådana fall där investeringarna i det enskilda fallet är särskilt omfattande och där starka samhällsekonomiska skäl talar för att det är motiverat att göra ett undantag från huvudregeln.

Jag förordar i stället att problemen inom motorbranschen får en generell lösning genom lagstiftning. Reglerna bör få följande utformning. De motordrivna fordonen bör inte omfattas av den föreslagna generella förlängningen under år 1978. Däremot bör rätten till investeringsavdrag och investeringsbidrag för motordrivna fordon utsträckas till att omfatta leveranser som sker under det första kvartalet 1978. Som villkor för att näringsidkaren skall kunna komma i åtnjutande av avdrag eller bidrag för leveranser som sker under denna period bör gälla att han har träffat skriftligt avtal om leveransen senast den 30 november 1977. Begreppet motordrivet fordon bör i detta sammanhang ges samma innebörd som i 2 § vägtrafik-kungörelsen (1972:603).

Detta begrepp omfattar inte bara motorfordon utan även traktorer, motorredskap och terrängmotorfordon. För personbilar bör gälla att avdrag eller bidrag skall kunna komma i fråga endast under förutsättning att bilen är avsedd att användas i yrkesmässig trafik. Enligt nu gällande regler är det möjligt att även erhålla avdrag eller bidrag för personbilar som används i uthyrningsrörelse. Denna möjlighet att erhålla stöd från det allmänna har främst utnyttjats av företag som bedriver uthyrningsrörelse genom s. k. leasing. Jag anser det inte vara befogat med fortsatt investeringsstöd för anskaffande av personbilar i sådan verksamhet. Jag föreslår att personbilar som använts i uthyrningsrörelse ej skall berättiga till avdrag under förlängningsperioden.

Genom kravet på att motordrivna fordon måste ha anskaffats genom skriftligt avtal som har ingåtts senast den 30 november 1977 kommer de

tidigare påtalade icke önskvärda effekterna i samband med anskaffningsperiodens utgång att elimineras eller i vart fall att starkt mildras. Jag vill understryka vikten av att de uppgifter som sökandena har att avge på denna punkt är helt korrekta. Om en näringsidkare i samband med att investeringsavdrag yrkas lämnar oriktiga uppgifter om t. ex. den tidpunkt vid vilken ett skriftligt avtal har ingåtts kan påföljder för brott mot skattebrottslagen (1971:69, ändrad senast 1977:324) eller skattetillägg inträda. När det gäller investeringsbidragen kan i ett sådant fall brottsbalkens regler om osann eller vårdslös försäkran bli tillämpliga.

Det har förekommit att det nuvarande regelsystemet har utnyttjats för att erhålla avdrag eller bidrag vid anskaffande av fritidsbåtar som sedan kommit till användning i uthyrningsrörelse. Det har inte varit lagstiftarens avsikt att investeringsstimulanserna skall kunna användas för sådana ändamål. Jag föreslår att båtar – dvs. sådana fartyg som enligt 2 § sjölagen (1891:35 s. 1, omtryckt 1975:1289) inte är att anse som skepp – som anskaffas för att ingå i annan rörelse än yrkesmässigt bedrivet fiske skall undantas från avdrag eller bidrag efter utgången av år 1977.

Enligt de nu gällande bestämmelserna är en näringsidkare berättigad att åtnjuta avdrag eller bidrag även för sådana maskininvesteringar som finansieras med medel ur investeringsfond för konjunkturutjämning, särskild investeringsfond eller arbetsmiljöfond (jfr prop. 1975/76:61 s. 8). Jag har inledningsvis påpekat att regeringen i dag – som ett led i strävandena att stimulera industriinvesteringarna – har fattat beslut om ett generellt frisläpp av investeringsfonderna. Frisläppet omfattar förutom investeringar i byggnader och markanläggningar även maskininvesteringar som genomförs under perioden den 20 oktober 1977 – den 31 december 1978.

De tillstånd att utnyttja medel ur investeringsfonderna som hittills har lämnats under 1970-talet har skett med stöd av 9 § 3 mom. lagen (1955:256) om investeringsfonder för konjunkturutjämning. Det nu aktuella frisläppet avses emellertid – för att ge största möjliga stimulanseffekt – ske med stöd av 9 § 1 mom. nämnda lag. Denna nyordning innebär inte bara att de tidigare s. k. 75-procentsspärrarna kommer att bortfalla. Ett företag som får tillstånd att taga i anspråk fondmedel är nämligen dessutom berättigat till ett investeringsavdrag vid inkomsttaxeringen motsvarande 10 % av de utnyttjade fondmedlen.

Av olika skäl är det inte lämpligt att två typer av investeringsavdrag skall kunna utgå samtidigt för en och samma investering. Bl. a. med hänsyn härtill bör – för en och samma investering – särskilt investeringsavdrag inte kunna utgå jämsides med ett fondutnyttjande som sker med stöd av 9 § 1 mom. lagen om investeringsfonder för konjunkturutjämning. Den smidigaste lösningen för att undvika kollisioner av detta slag är enligt min mening att arbetsmarknadsstyrelsen i sina beslut om utnyttjande av fondmedel för viss investering ställer som villkor att företaget inte för samma investering kommer i åtnjutande av särskilt investeringsavdrag. Eftersom det statliga

investeringsbidraget är att se som ett komplement till avdraget, bör begränsningen gälla även här. Jag kommer därför senare i dag att förorda att regeringen i den förordning där villkoren för fondfrisläppet skall utformas tar in ett förbehåll av nämnda innebörd. För att undvika varje missförstånd vill jag understryka att den av mig förordade begränsningen är avsedd att tillämpas endast när det är fråga om kollision till följd av ett fondutnyttjande som sker med stöd av 9 § 1 mom. lagen om investeringsfonder för konjunkturutjämning. Det skall alltså inte heller i fortsättningen möta några hinder att för en maskininvestering – vid sidan av investeringsavdrag eller investeringsbidrag – utnyttja fondmedel enligt 9 § 3 mom. nämnda lag eller medel ur särskild investeringsfond eller arbetsmiljöfond.

I detta sammanhang vill jag ta upp en annan fråga som kan aktualiseras i det fall att det för en maskininvestering – vid sidan av investeringsavdrag eller investeringsbidrag – utgår någon annan form av statsbidrag. Frågan gäller huruvida den anskaffningskostnad på vilken avdraget resp. bidraget beräknas skall minskas med det i annan ordning erhållna statsbidraget eller inte. I sammanhanget bör påpekas att riksskatteverket (RSV) såvitt gällde tillämpningen av 1971 års förordning om särskilt investeringsavdrag (SFS 1971:50) har uttalat att med en tillgångs anskaffningsvärde bör förstås endast den del av kostnaden som inte har täckts med ett utgående statsbidrag (jfr RSV 1972 I 2:12). Enligt RSV borde således investeringsavdrag enligt 1971 års förordning inte få beräknas på den del av kostnaden som svarar mot ett erhållit bidrag. Jag anser det ligga i sakens natur att den av RSV förordade ordningen bör gälla även för den nuvarande formen av investeringsavdrag samt givetvis då också för investeringsbidraget. Jag har erfarit att man vid den praktiska tillämpningen av avdrag- och bidragssystemen har följt den ordning som förordades i RSV:s anvisningar från år 1972, varför det enligt min mening inte finns skäl att nu införa några särskilda bestämmelser i ämnet.

Som en konsekvens av att anskaffningsperioden förlängs med ett år och för att uppnå största möjliga likformighet med avdragssystemet föreslår jag slutligen att investeringsbidrag skall kunna utgå under sammanlagt – i stället som f. n. högst tre – högst fyra beskattningsår.

De nya reglerna bör träda i kraft så snart som möjligt.

De av mig föreslagna åtgärderna föranleder ändringar i 1–3 §§ lagen (1975:1147) om särskilt investeringsavdrag vid taxering till statlig inkomstskatt samt i 1–3 §§ lagen (1975:1149) om statligt investeringsbidrag för inventarianskaffning.

Kostnaderna för investeringsbidragen bestrids från det i statsbudgeten under åttonde huvudtiteln upptagna förslagsanslaget Bidrag till vissa investeringar. Detta anslag har – med hänsyn till svårigheterna att göra en tillförlitlig anslagsberäkning – förts upp med ett formellt belopp i statsbudgeten för innevarande budgetår. Belastningen på anslaget torde givetvis komma att öka på grund av de nu föreslagna åtgärderna.

3 Lättnader i investeringsavgiften för vissa byggnadsarbeten

Bl. a. för att dämpa den snabba kostnadsutvecklingen inom byggnadssektorn och för att begränsa anspråken på produktionsresurserna inom denna sektor tog regeringen under våren 1977 initiativ till att införa en investeringsavgift om 15 % på s. k. oprioriterade byggnadsarbeten (prop. 1976/77:144, SkU 1976/77:48, rskr 1976/77:302). Åtgärden ingick som ett led i regeringens ekonomisk-politiska åtstramningsprogram. Bestämmelserna om investeringsavgift är intagna i lagen (1977:322) om investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten (LI). Avgiften avser sådana byggnadsarbeten som sätts igång under tiden den 23 maj 1977 – den 30 juni 1978.

Som oprioriterat och därmed avgiftsbelagt byggnadsarbete räknas enligt 1 § LI sådana arbeten som helt eller till övervägande del avser

1. bensinstation, reparationsverkstad för motorfordon, parkeringshus eller sådan parkeringsanläggning som ej inrättas i anslutning till ny bostadsbebyggelse,

2. butiks-, kontors-, bank-, hotell- eller restaurantlokaler, i den mån lokalerna icke ingår i låneunderlag för bostadslån enligt 24 § bostadsfinansieringsförordningen (1974:946),

3. kommunal förvaltningsbyggnad,

4. samlingslokaler, som icke är avsedda för kyrkliga eller andra religiösa ändamål, samt nöjeslokaler,

5. sporthall eller annan idrottsanläggning, eller

6. bostadshus som är avsett uteslutande för fritidsändamål, om huset genom arbetet erhåller en bostadsyta – däri inräknad till bostad inredningsbar yta – överstigande 80 kvadratmeter.

I 2 § första stycket LI har vissa särskilt angivna arbeten undantagits från avgift. Undantag har sålunda gjorts för statsunderstödda kommunala och enskilda beredskapsarbeten och för byggnadsarbeten till den del de omfattas av vissa statliga stödåtgärder (t. ex. i form av statligt regionalpolitiskt stöd) eller har föranletts av skada för vilken ersättning utgår enligt försäkringsavtal. Vidare har undantagits elinstallationer, måleriarbeten och vissa smärre kompletteringsarbeten som inte har samband med annat byggnadsarbete samt vissa andra reparations- eller underhållsarbeten som sysselsätter högst tre personer. Slutligen gäller att även byggnadsarbete för vilket den totala byggnadskostnaden uppgår till högst 100 000 kr. har undantagits från avgiftsplikt.

Enligt 2 § andra stycket LI har regeringen bemyndigats att – om läget på arbetsmarknaden motiverar det – föreskriva att investeringsavgift icke skall erläggas för arbete inom viss del av landet. Regeringen har med stöd av detta bemyndigande i 1 § förordningen (1977:323) om investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten föreskrivit att investeringsavgift inte skall erläggas för byggnadsarbete som utförs inom Norrbottens län. Vidare har regeringen – eller den myndighet som regeringen bestämmer – fått rätt att i enskilda fall

medge befrielse helt eller delvis från avgift, om det är motiverat med hänsyn till läget på arbetsmarknaden eller om det föreligger andra synnerliga skäl.

Sveriges Köpmannaförbund har i en framställning till budgetdepartementet hemställt att byggnadsarbeten för lokaler för handelsändamål undantas från avgift. Förbundet har i andra hand yrkat att avgiften görs avdragsgill vid taxeringen eller att den skall få inräknas i anskaffningskostnaden vid beräkning av avdrag för värdeminskning. Arbetsmarknadsstyrelsen har förordat att avgiften skall slopas generellt eller i vart fall att dispensreglerna tillämpas extensivt under den återstående giltighetstiden.

För egen del får jag anföra följande. Investeringsavgiften har visat sig vara ett verksamt medel för att dämpa kostnadsstegringarna inom byggnadsbranschen och frigöra resurser för industrins och bostadssektorns anspråk. De skäl som föranledde att avgiften infördes föreligger i princip fortfarande. Jag anser därför inte att avgiften nu bör slopas. Inte heller anser jag det motiverat att – på sätt köpmannaförbundet har yrkat – undanta butikslokaler. Jag vill vidare tillägga att syftet med avgiften skulle delvis motverkas om den gjordes avdragsgill eller fick inräknas i avskrivningsunderlaget vid beräkning av värdeminskning. Jag är därför inte heller på dessa punkter beredd att föreslå några ändringar.

De rapporter som på senare tid inkommit om sysselsättningsläget i vissa delar av landet visar dock att det från arbetsmarknadssynpunkt kan finnas skäl att göra vissa uppmjukningar i lagstiftningen.

Mindre byggnadsarbeten kan på många orter särskilt under vintertid ge värdefulla sysselsättningstillskott för den lokala byggarbetskraften. F. n. undantas byggnadsarbete för vilket den totala byggnadskostnaden uppgår till högst 100 000 kr. från avgift. Enligt min mening finns det skäl att nu höja denna beloppsgräns. Jag föreslår att gränsen för avgiftsplikt fortsättningsvis sätts vid 500 000 kr. För arbeten som avser idrottsanläggningar och fritidshus enligt 1 § första stycket LI bör dock den nuvarande gränsen på 100 000 kr. kvarstå. Mitt förslag i denna del föranleder ändring i 2 § LI.

Som jag tidigare har nämnt har regeringen med stöd av bemyndigande i 2 § andra stycket LI föreskrivit att investeringsavgift inte skall erläggas för arbeten inom Norrbottens län. Enligt inkomna rapporter är sysselsättningsläget särskilt inom Värmlands och Västerbottens län f. n. mycket ansträngt. Jag kommer därför senare i dag att förorda att regeringen med stöd av det nämnda bemyndigandet generellt undantar arbeten även inom dessa län från avgift.

Som framgår av det föregående har regeringen fått rätt att medge dispens i enskilda fall. När lagstiftningen genomfördes framhölls att tillämpningen av dispensregeln borde vara mycket restriktiv (jfr prop. 1976/77:144 s. 12). Samtidigt uttalade skatteutskottet att man förutsatte att den omständigheten att en dispensansökan avser industriinvesteringar bör tillmätas stor betydelse vid dispensgivningen. Dispensgivningen har följt dessa riktlinjer. Dispens har medgivits när det har ansetts önskvärt från sysselsättningssynpunkt.

Skatteutskottets uttalande har beaktats vid prövningen av ansökningar som avsett investeringar i lokaler som varit nödvändiga för industriproduktionen eller i övrigt stått produktionen nära.

I övrigt har dispensgivningen i huvudsak begränsats till de fall då ett byggnadsarbete av särskilda skäl har bedömts nödvändigt för att sökanden skall kunna fortsätta viss verksamhet, t. ex. när lokalen dömts ut av yrkesinspektionen eller av hälsovårdsmyndigheten, samt då arbetet av annan anledning har haft särskild betydelse för företaget eller orten. I huvudsak bör dessa riktlinjer fortfarande följas. Detta innebär bl. a. att arbetsmarknadsläget på orten – liksom hittills – bör tillmätas stor betydelse.

Intresset att stimulera industrins investeringar bör föranleda att dispensgivningen är generös för de investeringar som har anknytning till denna sektor. I övriga fall bör – om utvecklingen visar sig motivera det – en viss uppmjukning kunna ske. Jag vill dock framhålla att tillämpningen inte får leda till att man motverkar lagstiftningens syfte, nämligen att verka återhållande på prisutvecklingen inom byggnadssektorn och samtidigt ge ökat utrymme för industrins resursanspråk.

Den föreslagna höjningen av beloppsgränsen för avgiftsplikt bör tillämpas i fråga om byggnadsarbeten som igångsätts efter den 19 oktober 1977.

4 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att antaga inom budgetdepartementet utarbetade förslag till

1. lag om ändring i lagen (1975:1147) om särskilt investeringsavdrag vid taxering till statlig inkomstskatt,
2. lag om ändring i lagen (1975:1149) om statligt investeringsbidrag för inventarieanskaffning,
3. lag om ändring i lagen (1977:322) om investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten.

Med hänsyn till att det torde vara önskvärt att detta lagstiftningsärende behandlas samtidigt med regeringens proposition 1977/78:45 om inriktningen av den ekonomiska politiken bör motionstiden förkortas till tio dagar.

5 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga de förslag som föredraganden har lagt fram.

